

miðvikan

Fjallagøtan og bilvegurin

oyingar gingu ta gøtu, hann og hansara fylgismenn slóðu. Ritid Mót loysing vakti miklan ans og ósing, tá ið tað kom út. Móttøkan í Danmørk var ymist hóttan um ákeru fyrri grundlógar-brot, ymist látur og glens. Forvitnisligt er at lesa drúgar afturlitandi hugleiðingar hansara skrivaðar í 1942 um politiska starv sítt. Tað er í handriti millum alt hetta virðismikla tilfar, sum nú er latið landsbókasavninum til varðveitslu. Tað eigur at eggja til útgávu, tí nógv av hesum er ov gott at leggja inni. Millum brøvini í savninum datt eg niður á eitt frá Føroya-vininum, málfrøðinginum Ernst Krenn í Allensteig í Sveis, honum, ið nevndist filvur við Gjógv, tá ið hann skrivaði í føroysk bløð. Brævið er skrivað 12. november 1947, meira enn ár eftir fólkaatkvøðuna: "Hvussu er tað nú í Føroyum. Eg veit einki. Eru oyggjarnar dominið ella fristátur (eftir atkvøðu)?"

Ein høvudstáturin í lívsstarvi hansara er alt tað tróttuga arbeiðið hann gjørdi fyrri fuglin í landinum. Visindaliga fór hann fram við dagligum eygleiðingum og uppritum av tí, sum hann sá av fuglalívi í heimbygdini á sjógv og landi. Hann stóð í brævasambandi við gott fólk um alt landið við spurningum um standin og líkindini, og hópur av brøvum úr øllum landshornum eru at finna í hesum savni. Eitt sera virðismikið fuglafrøðiligt heimildartilfar, umframt at tað gløgvar málsligt gull í tí víða hvar. Mong ár skrivaði hann drúgar ársfrágreiðingar um fuglalívið í Føroyum. Tær ligga í handriti í tilfarinum. Helst munnu tær hava verið á prenti í bløðunum. Hugtakandi er at síggja, hvussu góður hann hevur verið í ávikum teimum, ið leitað hava til hansara eftir hjálp og leiðbeining, eitt nú brævaskið við Jóhannes Enni vegna skótarnar á Tvøroyri, ið høvdu keypt Stórhólm og latið hann friðlýsa til æðuvarp.

Sverri var ein tann fyrsti, ið sá møguleikar í ferðavinnuni her á landi, og var við til at stovna Føroya ferðamannafelag í 1932 og var leiingi formaður tess.

Í sínum mongu ferðum um landið hevur hann skrivað upp hópín av søgum og søgnum, eitt nú um trúgv á yvirnatúrlig fyrbrigdi av øllum slag, tað hann nevnr "Gamalt úr Føroyum". Hann er hin gløggi eygleiðarin, ið dugir at geva øllum ans, stórum sum smáum.

Slóðbrótari var hann sum myndatakar. Tók góðar myndir á glasplátur, sum tá var tøkni á tí økinum. Eisini ferðaðist hann um landið at halda fyristar og vísa kykmyndir, livandi biløt, sum tað tá varð røpt. Hetta hevur verið tigandi filmur,

og sýningartíð varð vund-ið við hond. Mær hevur verið ið sagt, at tað tí verri er ikki til longur. Ivaleyst hevur hann aftur við hinum tigandi filminum ikki spart at siga frá hendingagongdini. Ír eini bygd havi eg høyrð um konu, sum iðuliga kom við viðmerkingum til tað, hon sá. "Sverra góði, fortel", plagdi hon at siga, tá ið Sverri kanska hevur verið í fámæltara lagi. Einaferð, hann visti film úr fornu Rómaborg, har sum gólvið í keisarahøllini var lagt við flisum í vøkrum mynstri, skuldi skuldi konan taka til: "Góða, søta, hygg, hvussu vakurt linolið er hjá teimum". Mangan stillan látur man hann hava fingið burtur út móttøkuni hjá fólki av hesum tá byggja miðli. Nú skal meira til at fáa okkum at undrast.

Í hesum lítið skipaða práti

mínun eri eg lítið komin inn á ævisögu Sverra. Eg kann vísa áhugaðum til tað stutta yvirlit, eg skrivaði framman fyrri savnið Fram við Sugguni.

Til seinast fari eg at loyva mær at lesa stubban við navni Fjallagøtan og bilvegurin, sum stóð í Følvi 1941, tí at eg haldi, at tað, ið har stendur hevur enn ein boðskap til okkara í teirri skundnu tíð, vit liva í, har ið um ræður at koma so skjótt fram, sum til ber. Vit tykjast hava gloymt tey góðu, gomlu hyggjuráðini: Fram kemur hann, ið hóluga fer. Nú verður tann bilvegurin, sum fjallagøtan talar við í søguni, brátt burturlagdur, og í staðin kemur nýggjur, beinur tvíbreytaður snar-akvegur beint fram eftir fummum.

Jóhan Hendrik W. Poulsen

Jóhan Hendrik W. Poulsen saman við abbaðóttirini Sunnudagin varð minningarhald á Landsbókasavninum, nú tað eru 125 ár síðani mentamaðurin Sverri Patursson var borin í heim, har Jóhan Hendrik W. Poulsen, professari greiddi frá. Myndir kalmar

Fjallagøtan (talar við seg sjálva): Eg eri her á fjøllunum. Her havi eg livað, meðan mangar øldir runnu.

Her uppi yvir svøvtungum láglendi, kvalnum døllum og tosandi mannabygðum havi eg livað lív mitt.

Hvør av tykkum har niðri hevur sæð landsins undurbara vænleika so sum eg. Hvør av tykkum hevur so sum eg í viðnum útsýnum sæð teir føroysku summarmorgnarnar í øllum teirra gylandi fagurleika.

Hvør av tykkum har niðri hevur so sum eg kent

summarnæturnar so mjúkliga yvir Føroyar.

– Mangt hevur mær verið fyrri í ótaldu døgum og náttum, meðan ársins tíðir hava skift, – í seldøgum og mjørkadøgum, í stormdøgum og kavaðnum. Men altíð havi eg og varðar mínir vist leiðina gjøgnum fjøllini – í góðum og ringum veðri. Allir hava litið á meg, og eg sveik ongan. Øllum havi eg trúliga fylgt – um gil og botnar og brekkur og skørð.

Mong vóru tey. Fórt havi eg um fjøllini spelknar unglingar og rundleittar moyar við ungum brosi í andliti-um og dansandi lættleika í limunum, meðan sólin skein í dreingjanna silvurskreyt og gylti moyanna ríka hár.

Í villandi kavaðni – slíkari sum tit har niðri einki vita um – hava mínir vaktandi varðar toyt seg upp úr jarðrokinum hvør til annan fyrri at bjarga ferðamönnum vegin fram.

Mangt havi eg at minnst aftur á – og ymist. Her komu menn, skundsligir og snarir, neyðsendir og á náttartíð. Her komu grátandi og sorgarbundin fólk. Her komu svartklødd fylgir av stúrandi fólki á gravarferð. Her komu brúðarfylgir og veitslufylgir við kæti og skemti og kvæðum á vørrum. Her kom maður einsamallur og her komu menn í bólkum.

Til mín komu tey øll, og eg fylgdi teimum yvir fjøllini.

(Tegir og lurtar): Hoyr! Hvat er hatta fyrri rumbul har niðri í dalinum. Er hatta dreymurin, meg nýliga droymdi, um at mín tíð fór at halla, og at dagar mínir fóru at vera taldir.

(Nøkur ár aftaná, og bilvegurin er liðugur).

Fjallagøtan: Nú er skjótt fólkatómt hjá mær. Dagar og vikur ganga, úttan at her sæst ein maður longur. Ein steinur fyrri, annar aftaná, dettur niður úr vørdum mínum, úttan at nakrar hendur koma og laða upp aftur tað, sum niður raplar. Eg kenni longu mosan at breiða sítt slavn deyða-lak út yvir meg, so at eingin skal finna meg aftur, og eingin skal minnst meg aftur. Einaferð elskaður av øllum skal eg nú søkka niður í hina stóru gloymsku. Tíðin rýmir frá mær – rýmir hiðani, sum hin friski fjallavindurin veitti monnum stimbur og heilsu, hiðani, sum mannaeygur og mannasálir styrktust av útsýnum út yvir tær víðu rúmdirnar.

Bilvegurin (við seg sjálvan): Eg hoyri, hin gamla

gremur seg har uppi (rópar niðan): Menn hava ikki longur stundir at darta frameftir. Nú á døgum hava allir skund og ikki bindindi tí lat drála. Og nú vil fólk ikki longur leggja ov mikið fyrri seg niðan tænar tungu brekkur. Nú skal tað vera maktligt, lættligt og skjótt at ferðast bygdanna millum. Tí leitar fólkið nú til mín.

Her hjá mær er slætt og lættligt at taa seg fram. Og teim, sum ikki tað tíma, bjóði eg bil – um tú veist, hvat tað er – og so eru tey frammi, áðrenn tey vita av, úttan nakra mæði og úttan nakran ampa. Alt gongur sum spæl og gamansleikur her hjá mær. Hin nýggja tíðin – tú veit!

Hetta er annað enn at berjast við kavaroki uppi við tinni fjøll ella at sveitta og pásast í tínum brekkum á sólsteikjandi summardøgum.

Fjallagøtan: Eg hoyri teg. Men eitt skal eg siga tær, so errin tú ert. Eg havi livað longur, enn tú kanska verður atliva. Gestir mínir hava altíð trivist her, og teir hava veitt mær pris og tøkk, tí her uppi hava teir sopið sær heilsu og treysti í míni reinu fjallaluft. Hon man vera betri fyrri bróst og lungur enn tað, ið tú hevur at bjóða.

Eg havi veitt mínum ferðafólki hyldligar leggir, roða í kinn og sterkur spengur í kroppin. Eg havi veitt teimum landið alt, alt havið rundan um, og hina stóru rúmdina, tá millónir av stjørnum glampa á himninum, so at sál teirra kundi nema vøksur og læra at leingjast.

Áðrenn tú hevur livað helvtina av míni ævi, man tú fara at leita hjá tínum ferðafólki eftir smidligum monnum.

Fjallagøtan: Eg hoyri teg.

Bilvegurin: Og hvat ið viðvikur mannasálum, sum tú talar um, so skal tú vita, at vit her niðri altíð hava fyrri munni hetta vakra orð-ið: ein frísk sál í einum frískum kroppi.

Fjallagøtan: Hava fyrri – munni! –

Bilvegurin: Tú kann taka tað, sum tú vil. Ein nýggj tíð er komin, og hon er mín. Henni kann tú ikki forða. Henni kann eingin basa.

–

Frostið loysir eyr og grót, og toybilið skotrar tað oman á fjallagøtuna. Aftaná kemur mosin akandi. Vardarnir detta niður og hvørva undir grógvandi svørði. Fjallagøtan doyr. Ein gomul tíð er farin. Ein nýggj er komin.